

Makale Geliş | Received: 09.11.2022
Makale Kabul | Accepted: 27.03.2023
Yayın Tarihi | Publication Date: 30.03.2023
DOI: 10.20981/kaygi.1201729

Tolgahan TOY

Dr. | Dr.
ORCID: 0000-0002-7334-9911
tolgahantoyboun@gmail.com

Doğal Dillerdeki Çok Anlamlılık Olgusunun Gündelik Dil Felsefecilerinin Metafizik Eleştirisindeki Rolü Üzerine¹

Öz: Gilbert Ryle, Ludwig Wittgenstein ve John Langshaw Austin'in başını çektiği gündelik dil felsefecileri metafiziksel sorunların gündelik dilin yeterince anlaşılmasının bir sonucu olduğunu iddia etmektedirler. Bu çalışmanın amacı gündelik dil felsefecilerinin metafizik eleştirileri ile doğal dillerdeki çok anlamlılık olgusu arasındaki ilişkiyi göstermektir. Çalışmada Platon ve Aristoteles metafizikleri Sokratik sorunlara verilen bir cevap olarak sunulmaktadır. Doğal dillerdeki çok anlamlılık durumu Sokratik sorunların dayanak noktalarından birisi olarak ele alınmaktadır. Çok anlamlılıkta, eşadlılık durumundan farklı olarak, bir kelimenin birbirlerinden farklı anlamları arasında ilişkiler bulunmaktadır. Bu durumun felsefe açısından önemini örneklendirmek için "iyilik" kelimesinin farklı anlamları arasındaki ilişkiler verilebilir. Gündelik dil felsefecileri bu anlam ağının basit kurallara ve/veya yapıları indirgenemeyeceğini iddia etmektedirler. Buradaki karmaşık anlam ağının arkasında yaşam formlarımızın bulunduğunu ifade etmektedirler. Gündelik dil felsefecilerinin penceresinden bakıldığında, bu durumun yeterince anlaşılmamış olması metafiziğin çıkış nedenlerin birisi olarak görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çok anlamlılık, Gilbert Ryle, Ludwig Wittgenstein, J. L. Austin, Elenkhos Metodu

¹ Bu makale yazarın *Eleyici Anlam Kuramının Bir Savunusu: Bağlantıcı Bir Yaklaşım* başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

On The Role Of Polysemy In Ordinary Language Philosophers' Criticism Of Metaphysics

Abstract: Ordinary language philosophers, led by Gilbert Ryle, Ludwig Wittgenstein, and John Langshaw Austin, argue that metaphysical problems are a result of the misunderstanding of natural languages. This study aims to relate ordinary language philosophers' criticism of metaphysics to polysemy in natural languages. In this study, Platonist and Aristotelian metaphysics will be presented as an answer to Socratic problems. Polysemy in natural languages will be discussed as one of the mainstays of Socratic problems. In polysemy, unlike homonymy, there are relationships between different meanings of a word. To exemplify the philosophical importance of this situation, the relationships between different meanings of the word "good" can be given. Ordinary language philosophers claim that this web of meanings cannot be reduced to simple rules and structures. Instead, the web of meanings is related to forms of life. From the ordinary language philosophy perspective, ignoring the polysemous nature of language is one of the sources of inventing metaphysical systems.

Keywords: Polysemy, Gilbert Ryle, Ludwig Wittgenstein, J. L. Austin, Elenchus Method

Giriş

Bu çalışmada, gündelik dil felsefecilerinin metafiziğe yönelttikleri eleştiriler doğal dillerdeki çok anlamlılık olgusu üzerinden incelenmektedir. Metafizik sorunların çıkış noktası olarak gördüğümüz Sokratik sorular doğal dillerdeki çok anlamlılık durumu ile ilişkilendirilmektedir. İkinci bölümde, çok anlamlılığın doğal dillerdeki durumu üzerinde durulmaktadır. Üçüncü bölümde, çok anlamlılık olgusu üzerinden gündelik dil felsefesinin ortaya çıkışı ve temel iddiaları ele alınmaktadır. Son bölümde ise Platon ve Aristoteles metafizikleri Sokratik metodun dayanak noktalarından birisi olarak gördüğümüz çok anlamlılık olgusu üzerinden ele alınmaktadır.

Bu çalışma bilişsel bilimler, dilbilim ve metafizik alanların kesişiminde bulunmaktadır. Odaklanılan konu olan çok anlamlılık, bilişsel bilimler ve dilbilim disiplinlerinde önemli bir yere sahiptir. Dolayısıyla, bu çalışma ile felsefi düşüncenin tarihsel dönüşümünün dilbilim ve bilişsel bilimler alanlarıyla etkileşiminin artırılması amaçlanmaktadır.

1. Çok anlamlılık

Doğal dillere ait ifadeler, biçimsel dillerden farklı olarak, birden fazla anlama sahip olabilmektedirler. Mesela, “yüz” kelimesinin birden fazla anlamı bulunmaktadır:

- İnsan vücudunun bir parçası olarak yüz
- Bir sayı olarak yüz

İfade ederken aynı sesler kullanılsa da ifade edilenler birbirinden tamamen farklı iki nesnedir. Dolayısıyla, kelimenin muğlaklığı bağlam içerisinde kolay bir şekilde giderilmektedir. Sözlüksel muğlaklığın bu türüne eşadlılık denilmektedir. Eşadlılık kadar basit olmayan bir muğlaklık türü daha mevcuttur: çok anlamlılık. Çok anlamlılık durumunda kelimenin anlamları arasında ilişkiler bulunmaktadır (Recanati, 2017, s. 384) (Saeed, 2009, s. 63-64). Mesela, “yüz” kelimesinin birbirleriyle ilişkili anlamlarının verildiği şu ifadeleri inceleyelim.

- **Yüzün** bembeyaz olmuş.
- Yorganın **yüzünü** taktım.
- Buraya ne **yüzle** geldin?
- Bu **yüzden**, bugün hala buradayız.

Eşadlılık durumunda “yüz” kelimesinin sayı olan anlamı dil kullanıcısının zihninde aktif olduğunda, vücudun bir bölümüne karşılık gelen anlamı pasif hale gelmektedir. Çok anlamlılık durumunda ise yukarıda verilen örneklerdeki anlamlardan birisi aktif olduğunda, diğer anlamlar da dil kullanıcısının zihnine etki etmeye devam etmektedirler (Recanati, 2004, s. 30) (Frisson, 2009, s. 115) (Pustejovsky, 1996, s. 32) (Vicente, 2018, s. 953) (Falkum & Vicente, 2015, s. 4).

Çok anlamlılık, ifadelerle anlamları arasında bire bir ilişkiler kurulmasını engellemektedir. Eşadlılık durumunda da kelimelerin birden fazla anlamı bulunmaktadır. Ancak, eşadlılık durumunda, kelimeler, *yüz1*, *yüz2*, ... şeklinde

sıralanarak, anlamları ile birebir örtüşecek şekle getirilebilir. Bu yöntem, çok anlamlılık durumunda, iki nedenden dolayı basit bir şekilde uygulanamamaktadır. Birincisi, bu şekilde sıralandığında farklı anlamlar arasındaki ilişkiler temsil edilememektedir. İkinci ve daha önemlisi ise çok anlamlılık durumunda yeni anlamlar dinamik bir şekilde üretilebilmektedir (Pustejovsky, 1996, s. 42-46). Mesela, bağlam içerisinde “felsefenin yüzü sanata bakar” denildiğinde “yüz” kelimesine anlam sözlüğünüzde bulunmayan yeni bir anlam verebilirsiniz.

Sonuç olarak, çok anlamlılık dil ile dünya arasındaki ilişkinin sanıldığı kadar basit olmadığını; dilsel ifadeleri ince dokunmuş, dinamik bir anlam ağı üzerinden anladığımızı göstermektedir.

2. Gündelik dil felsefesi

Çok anlamlılığın gündelik dil felsefesinin doğuşunda önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Yirminci yüzyılın ortalarında Ludwig Wittgenstein, John Langshaw Austin ve Gilbert Ryle’in da aralarında bulunduğu bir grup düşünür, felsefi sorunları doğal diller temelinde yeniden ele almıştır. Bu filozofların çalışmalarında, doğal dillerin işleyişinin yanlış anlaşılması felsefi sorunların nedeni olarak görülmektedir.

Gündelik dil felsefecilerinin dile yaklaşımları Wittgenstein’in erken döneminde ortaya attığı, dile mantıksal bir pencereden bakan resim kuramı ile karşılaştırıldığında konu daha iyi anlaşılacaktır. Bu bölümde ilk olarak Wittgenstein’in erken döneminde geliştirdiği resim kuramı ele alınmaktadır. Daha sonra ise gündelik dil felsefecileri arasından Wittgenstein, Austin ve Ryle’in dile yaklaşımları incelenmektedir.

Gündelik dil felsefesinin diğer büyük ismi olan Peter Strawson’a bu makalede değinilmemesinin nedeni, metafizik hakkındaki görüşlerinin yukarıda adı geçen filozoflardan oldukça farklı olmasıdır (Strawson, 1959). Betimleyici metafizik olarak ifade edilen görüşlerinin çok anlamlılıkla olan ilişkisi ayrı bir çalışmayı gerektirmektedir.

2.1. Resim kuramı

Wittgenstein'in erken döneminde ortaya attığı resim kuramının Austin'in, Ryle'in ve kendi geç döneminin temsil ettiği dil anlayışıyla karşılık içerisinde bulunduğu söylenebilir. Wittgenstein'in ilk döneminde kurguladığı dil dünya ilişkisi metafiziksel yaklaşımlara yol açacak bir yapıdadır. Aslında, *Tractatus Logico Philosophicus*'daki amacı her türlü metafiziksel düşünceyi reddetmektir. Ancak kurduğu dil dünya ilişkisi Antik Yunandan süregelen metafizik öğretilerin temelini oluşturmaktadır.

Tractatus'daki dil dünya ilişkisini kabaca ele alalım. Dilin ve dünyanın ayrı ayrı genel yapıları verilerek; iki yapının izomorfik olduğu iddia edilmektedir. Dünya atomik olgulardan oluşmaktadır. *Masanın üzerinde kalem var; Eskişehir Bilecik ve Ankara arasında yer almaktadır*, vs. şeklindeki olgular dünyanın bileşenleridir. Aslında daha uygun olanı zamansal ve mekânsal belirsizliğe yer vermeyen örnekler sunmaktır. Diğer bir deyişle, kelimelerle referans verilen nesnelere arasındaki ilişki daha net olmalıdır. Bu da bizi, atomik olguların nesnelere ve ilişkilerden oluştuğu iddiasına götürmektedir.

Olgu bağlamı, nesnelere (olanların, şeylerin) bir bağlantısıdır
(Wittgenstein, 1921/2020, § 2.01).

Diğer taraftan, dil ise Wittgenstein'in *yalın cümleler* dediği ifadelerden oluşmaktadır. Yalın cümleler mantıksal bağlaçlar ile bir araya gelerek moleküler ifadeleri oluşturmaktadırlar. Dilsel bir ifadenin doğruluk değeri şu şekilde incelenmektedir. Öncelikle, ifade, yalın cümlelere ulaşana kadar, mantıksal parçalarına ayrılır. Daha sonra ise her bir yalın ifade için, ifadeye karşılık gelen bir atomik olgu olup olmadığına bakılır. Tıpkı bir atomik olgunun nesnelere belirli bir ilişki içerisinde bulunma durumu olarak tanımlanması gibi, yalın ifadeler de parçası olan kelimelerin bir fonksiyonu olarak ele alınmaktadır.

Tümceyi-Frege ve Russell gibi-içinde kapsanan dile getirişlerin işlevi olarak alıyorum (Wittgenstein, 1921/2020, § 3.318).

Dolayısıyla, dil ve dünya arasındaki ilişki, kelimeler ve anlamları arasındaki ilişkiye indirgenmektedir.

Özetle, Wittgenstein'in ilk dönem felsefesi naif bir dil dünya ilişkisini varsaymaktadır. Karmaşık ifadelerin neye gönderim yaptığı, sözcüksel düzeyde belirlenmektedir. Bu da yukarıda bahsettiğimiz, çok anlamlılık durumunun, dolayısıyla da doğal dillerin yapısının, dikkate alınmadığının bir göstergesidir. Yukarıda da belirtildiği gibi doğal dillerdeki sözlüksel muğlaklık sadece eşadlılık durumundan ibaret olsaydı, bu durum kolayca Wittgenstein'in dil kuramına uyarlanabilirdi. Her bir kelimeye bir anlam gelecek şekilde kelimelere indisler eklenerek eşadlılık durumu ortadan kaldırılabilirdi. Ancak, çok anlamlılık durumunda kelimelerin farklı bağlamlardaki anlamları birbirleriyle ilişkilidir. Ayrıca, bu süreç, dil kullanıcılarının yaratıcılığına bağlı olarak, dinamik bir şekilde ilerlemektedir. Dolayısıyla, *Tractatus*'daki dil anlayışı çok anlamlılığı ifade etmek için yeterli görünmemektedir.

2.2. Kullanım kuramı

2.2.1. Geç dönem Wittgenstein

Wittgenstein'in ikinci dönemi ise doğal dillere gereken önemin verildiği bir felsefe yapma biçimidir. Wittgenstein, *Felsefi Soruşturmalar*'ın önsözünde, *Tractatus*'un yazarı diyerek kendi erken dönem felsefesini eleştirmektedir. *Felsefi Soruşturmalar*'ın giriş kısmında St. Augustine'den bir alıntı bulunmaktadır. Alıntıda Augustine insan dilini, kelimelerle nesnelere arasındaki ilişkiler üzerine kurulu bir yapı olarak ifade etmektedir. Augustin'in dil anlayışı, Wittgenstein'in *Tractatus*'daki dil anlayışıyla benzerlik göstermektedir. Her ikisi de dil ile dünya arasında yapısal bir benzerlik olduğunu iddia etmektedir.

Wittgenstein'in Augustine ile kastettiği aslında genel olarak metafiziktir. Metafiziğin temelinde, kendisinin erken döneminde de hâkim olan bir dil anlayışı yatmaktadır. Bu anlayış doğal dillerdeki çok anlamlılık sorununu görmezden gelmektedir.

Wittgenstein'in erken dönem dil anlayışı, Frege'nin *Begriffsschrift*'ine dayandırılabilir. Frege'nin *Begriffsschrift*'deki amacı matematiksel önermelerin ifade edilebileceği, doğal dile alternatif olan, yapay bir dil ortaya atmaktır. Bu dil ile doğal diller arasındaki ilişkiyi mikroskop ve insan gözü arasındaki ilişkiye benzetmektedir.

Kavram-Yazısı ifademle, günlük dil arasındaki bağıntıyı en açık bir şekilde, mikroskobun gözle olan bağıntısıyla karşılaştırarak açıklayabileceğine inanıyorum. İkincisi (göz), uygulanabilirliğin kapsamıyla, çeşitli koşullara uyum sağlayabilen hareketliliğiyle, mikroskoba oranla büyük bir üstünlüğe sahiptir. Elbette bir optik araç olarak, sadece ruhsal yaşamla olan içsel bağlantısı sonucunda, genellikle fark edilmeyen birçok eksiklik barındırır. Ancak bilimsel hedefler, farkındalıkların keskinliği konusunda büyük gereksinimleri beraberinde getirdiğinde, göz yetersiz kalmaktadır. Buna karşın mikroskop, bu hedeflere mükemmel bir şekilde uyum sağlar, ancak yine bu nedenle de başkaları açısından kullanışsızdır (Frege, 1879/2019, s. 23).

Frege'nin kavram dilinde ifadeler muğlak değildir. Dolayısıyla, bırakın çok anlamlılığı, eşadlıktan bile bahsedilemez. Bertrand Russell'ın Frege'nin kavram dilini doğal dile uygulayarak felsefi sorunları çözmesi (Russell, 1905), Wittgenstein için motivasyon olarak görülebilir.

Diğer taraftan bu dil anlayışının Augustine tarafından da paylaşıldığı göz önüne alındığında, Wittgenstein'in motivasyonun felsefe tarihi açısından çok daha derinlerde olduğu ortaya çıkmaktadır.

Geç dönem çalışmalarında, metafiziğe yol açan bu dil anlayışının arkasında çok anlamlılığı basit kurallara indirgeme isteğinin bulunduğunu iddia etmektedir. Bu durumu açıklamak için meşhur "oyun" örneğini vermektedir. "Oyun" kelimesinin

tek bir tanım, betimleme ile ifade edilemeyecek anlamları bulunmaktadır. Türkçedeki kullanımları için şu örnekler verilebilir:

- İkinci yarıda Hakan oyuna girdi.
- Bilgisayarlar da satranç oynayabilir.
- Düğününde oynadı.
- Çocuğa bilgisayarla oynama dedi.
- Oyun Kore Savaşını konu ediniyor.
- Onların oyununu bozdu.

“Oyun” kelimesinin karşılığı olabilecek birçok nesneden, aktiviteden bahsedilebilir. Bunların ortak yanları nelerdir? Wittgenstein için “oyun” kelimesinin farklı anlamları arasındaki ilişki dil kullanıcılarının paylaştığı yaşam formunun bir ürünüdür (Wittgenstein, 1953/2020, § 66-67). Dil-dünya ilişkisi dil kullanıcılarının yaşam formları tarafından belirlenmektedir. Yaşam formu üzerindeki biyolojik, kültürel, sosyal, vs. etkiler göz önünde bulundurulduğunda, naif bir dil dünya ilişkisinden bahsetmek mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla, “oyun” denildiğinde kastedilen, dil kullanıcılarının deneyimlerinden, sosyal ilişkilerinden bağımsız değildir.

İnsan iletişimini yaşam formlarımızın ortaklığına dayandırmaktadır. Matematikçiler arasındaki uyumu da buna bağlar (Wittgenstein, 1953/2020, § 240-241). Birisine 1000’den ileri doğru 1 ekleyerek say dediğimizde, 1001, 1002, 1003... diye devam etmesini bekleriz. Eğer 1001, 1799, 1002 diye devam ediyorsa, bizi yanlış anladığını söyleriz. Bir örnek vererek soruyu tekrarlarız. Yine açık bir şekilde yanlış bir cevapla karşılaşıyorsak, Wittgenstein’a göre, bu durum yaşam formlarımızın farklı olduğunun bir göstergesidir.

Şimdi öğrencimizden bir diziyi (diyelim ki “+2”) 1000’in ötesine devam ettirmesini istiyoruz–o da 1000, 1004, 1008, 1012 yazıyor.
“Şu yaptığına bir bak!” diyoruz. –Bizi anlamıyor. “İki eklemen gerekiyordu: diziyeye nasıl başladığına bak!” diyoruz. – “Evet! Doğru değil mi yani? Ben böyle yapmam *gerektiğini* sanmıştım,” yanıtını veriyor. –Ya da tut ki diziyeye işaret

ederek: “Aynı şekilde devam etmişim ya!” diyor. – “Ama görmüyor musun ...?” demek–ve eski açıklamaları ve örnekleri tekrarlamak işimize yaramayacaktır.– Böyle bir durumda şunu diyebiliriz belki: Bu kişi, doğası gereği, açıklamalarımızın ardından verdiğimiz bu emri, *bizim* “1000’e kadar 2, 2000’e kadar 4, 3000’e kadar 6, ... ekle” emrini anladığımız gibi anlıyor. Bu durum bir insanın, doğası gereği, parmakla gösterme hareketine, bilekten parmak ucuna doğru uzanan çizgi yönüne değil, parmak ucundan bileğe doğru uzanan çizgi yönüne bakma şeklinde bir tepki vermesine benzer (Wittgenstein, 1953/2020, § 185).

“Aslan konuşsaydı anlamazdık” derken de aslında buna işaret etmektedir. Konuşan bir aslan görseydik, yaşam formlarımız farklı olduğu için, kelimelere hangi bağlamda hangi anlamı vereceğini kestiremezdik (Wittgenstein, 1953/2020, s. 243).

Gündelik dil felsefecileri dilin bu özelliğinin görmezden gelinmesinin metafiziğe yol açtığını iddia etmektedirler. “İstemek,” “düşünmek,” “zaman,” bilgi,” “uzunluk,” “var olmak,” “zevk,” metafizikçilerin genel bir tanım vermek istedikleri kelimelerden bazılarıdır (Wittgenstein, 1958/2019, s. 50-51) (Austin J. L., 1961, s. 40,41). Bu kelimelerdeki çok anlamlılığın görmezden gelinmesi metafiziğin içinden çıkılmaz bir uğraşa dönüşmesine neden olmaktadır.

2.2.2. Ryle

Ryle da tıpkı Wittgenstein gibi felsefi krizlerden kurtulmanın yolunun dilin doğru anlaşılmasından geçtiğini iddia etmektedir. Dilin doğru anlaşılması ile kastedilen dil kullanımının bir adım ötesine geçmektir. Soyutlama düzeyi arttıkça, dili nasıl kullandığımıza dair farkındalığımız da artmaktadır. Bu farkındalık olmadığında, dil bizi içinden çıkılmaz sorunlara götürmektedir.

Ryle bu durumu Augustine ve Hume’un karşılaştığı felsefi çıkmazlar üzerinden örneklendirmektedir. Augustine zaman kavramını farklı bağlamlarda kullanabilmesine rağmen “zaman nedir” diye sorulduğunda herhangi bir cevap verememektedir.

... Kısacası, Zaman nedir – bir Şey mi, Süreç mi, İlişki mi? Bir tür kozmik nehir mi, var olmayan kıyılar arasında somut olmayan tek bir nehir mi? Hiçbir kaynaktan hiçbir okyanusa akmayan?

Herkes gibi Augustine'in de zamanlarla ilgili somut olgusal soruları yanıtlayabildiğini söyleyebiliriz; ama herkes gibi o da Zaman kavramıyla ilgili soyut soruları yanıtlamıyordu. Fakat somut veya olgusal sorular ile soyut veya kavramsal sorular arasındaki bu fark nedir? (Ryle, 1971, s. 448-449).

Benzer şekilde Hume, bir olayın şans ürünü olmasını, olayın nedenlerinin tam olarak bilinmemesi olarak açıklamaktadır. Ryle kanser örneği üzerinden bu tanımın geçerli olmadığını göstermektedir. Hume, doğru tanımlı verememesine karşın, şans kavramını farklı bağlamlarda hiçbir zorluk yaşamadan kullanabilmektedir (Ryle, 1971, s. 449).

Ryle felsefeci ile sıradan bir dil kullanıcısı arasındaki farkı kartograf ile bulunduğu araziye iyi bilen bir köylü arasındaki farka benzetmektedir. Köylü araziye iyi bilmesine karşılık bu bilgiyi yansız terimlerle ifade edememektedir.

Augustine'in Zaman kavramıyla ilgili şaşkınlığının, memleketi hakkında kartografik terimlerle düşünmesi istenen köylümüzün şaşkınlığıyla pek çok ortak yönü olduğunu kabul edeceğinizi düşünüyorum.

...harita, köylünün bölgesi hakkında, kendi kişisel aşinalığının asla vekalet edemeyeceği bir bilgi deposudur. Yaşadığı mahalleyle kişisel yakınlığının yanı sıra coğrafyasını da bilmesi gerekmektedir. Mahallesini yalnızca kişisel ve pratik terimlerle düşünmekten, onu tarafız, kamusal, kartografik terimlerle düşünmeye, ilk başta şaşırtıcı gelen, bir geçiş yaptığında değerli bir şey öğrenmiştir. Augustine'den farklı olarak artık, "Sabahları bana soru sormadığınız zaman, sizi bölgenizin herhangi bir yerinden başka bir yerine yürüyerek götürebilirim; ama öğleden sonra bana soru sorduğunuzda, artık size ilçedeki herhangi bir yer ile ilçedeki herhangi başka bir yer veya ülkenin herhangi bir yeri ve dünyanın herhangi bir yeri arasındaki kilometre cinsinden mesafeleri ve pusula yönlerini de söyleyebilirim." Sadece sabahları bilinen görevlerin üstesinden gelmekle kalmaz, aynı zamanda karmaşık öğleden sonra görevlerinin de üstesinden gelebilir. Her ikisi de aynı yere ilişkin bölgesel görevlerdir; ancak bunlar farklı düzeylerdeki görevlerdir. "Öğleden sonra" veya kartografik görev, yalnızca birini kiliseden istasyona yönlendirmek olan "sabah" görevinden daha karmaşıktır" (Ryle, 1971, s. 455).

Ryle kullandığımız dilin coğrafyasını bilmediğimizde büyük felsefi sorunlarla karşılaştığımızı iddia etmektedir. Bu duruma örnek olarak özgür irade sorununu vermektedir.

İnsanların özgür olmaları gerektiğini düşünüyoruz; yine de tahmin ve açıklamaya uygun olmaları gerektiğini de hissediyoruz. Eylemleri mekanik olamaz. Yine de mekanik olmadıkları da söylenemez.

Ama nasıl? Ve şimdi, umuyorum ki, bu “ama nasıl?” sorusuna cevabımızın suçluluk ve erdem fikirleriyle ya da etki, çekim, baskı ve gerilim, uyarıcı ve tepki gibi fikirlerle sabah aşinalığımız olan bir cevap olmadığını görüyoruz. Şimdi bunun yerine, normalde safça güvendiğimiz ima zincirlerini şüpheli bir şekilde kendi başlarına izlememiz ve test etmemiz gerekiyor. Şimdi normalde isteyerek ve sorgusuz sualsiz bir şekilde kullandığımız şeyler üzerine çalışmamız gerekiyor. Artık günlük pratiğimizin kuramına, günlük yürüyüşlerimizin coğrafyasına ihtiyacımız var (Ryle, 1971, s. 457).

Felsefi sorunlardan, metafiziksel çıkmazlardan kurtulmanın bir yolu doğal dillerin yapısını iyi anlamaktan geçmektedir. Bu yapının temelinde doğal dillerin oluşturduğu kavramsal ağlar bulunmaktadır.

...bir kavramın felsefi incelemesinin, o kavramın asla kendi başına incelenmesi olamayacağı, yalnızca onun sayısız komşu kavramlara göre incelenmesi olacağı sonucu çıkmaktadır. Haritacı bile tek başına bir kaya parçasının veya tek başına bir su parçasının haritası olan bir harita üretemez (Ryle, 1971, s. 457-458).

Doğal dillerin arkasındaki anlamsal ağ ifadelerin bağlam içerisinde farklı anlamlar kazanmasına neden olmaktadır. Buradaki dinamik, bağlamsal ve bütünsel yapının görmezden gelinmesi, felsefi sorunların temelini oluşturmaktadır. Bu noktada, doğal dillerdeki çok anlamlılık olgusu önemli bir rol oynamaktadır. Ryle, örnek olarak, soyut nesnelere varlığı ile ilgili felsefi sorunları “var olmak”, “bulunmak” kelimelerindeki çok anlamlılık ile ilişkilendirmektedir. Bu kelimeler farklı bağlamlarda farklı şeyleri ifade etmektedirler. Ancak, buradaki farklılık, yukarıda da bahsedildiği gibi, eşadlılık durumundakinden ayırdır. Ryle kelimelerin birbirleriyle ilişkili anlamlarını kelimelerin farklı bağlamlardaki mantıksal güçleri olarak görmektedir. Örnek olarak, “bulunmak” kelimesinin “Oxford’da bir katedral bulunmaktadır” ve “9 ile 25 arasında tam kare bir sayı bulunmaktadır” ifadelerinde farklı mantıksal güçlere sahip olduğunu iddia etmektedir (Ryle, 2009, s. 215-216). Kelimelerin farklı mantıksal güçlerinin olmasının bir sorun olarak görülmemesi gerektiğini ifade eder. Çok anlamlılık, ona göre, yaratıcı düşüncenin arkasında

bulunan mekanizmadır (Ryle, 2009, s. 216). Anlamın en ince tonlarına bu mekanizma sayesinde ulaşılmaktadır. Bağlam içerisinde yeni anlamlar yaratılmaktadır. Mesela, “iki atom arasında boşluk bulunur” örneğinde, “bulunmak” kelimesi önceki iki örnekten farklı şekilde kullanılmaktadır. Buradaki anlam ağı görmezden gelindiğinde ya da gereğinden fazla basitleştirildiğinde sayıların var olması ile bir katedralin var olması aynı şekilde anlaşılmaktadır.

2.2.3. Austin

Austin, Wittgenstein’in *Tractatus*’ta çizdiği resmin aksine kelimeleri dünyanın parçalarına karşılık gelen semboller olarak görmemektedir. Ona göre kelimeleri sadece araç olarak ele alabiliriz. Onları olgu ya da nesne olarak göremeyiz. Kelimeler eksik ve keyfidirler. Onların çizdiği ayrımlar bizim masa başında yaptığımız ayrımlardan farklı olarak uzun insan evriminin ürünüdürler (Austin J. , 1961, s. 129-130). Dolayısıyla, dilsel anlam kendi başına var olan, donmuş bir yapı değildir. Aksine dilsel anlam hayatın bir parçası olan dinamik bir yapıdır.

Bu açıdan bakıldığında, Austin dilsel felsefe, analitik felsefe ya da gündelik dil felsefesi gibi kavramların da yeniden düşünülmesi gerektiğini ifade eder. “Dil” ile dondurulmuş bir yapı kastedildiğinde, bu ifadeler Austin’in de parçası olduğu felsefe yapma biçiminin yanlış anlaşılmasına yol açabilmektedir.

“Gündelik dil” sloganının ve “dilbilimsel” veya “analitik” felsefe ya da “dilin analizi” gibi adların yaygınlığı göz önüne alındığında, yanlış anlaşılmalara karşı koymak için bir şeyin özellikle vurgulanması gerekmektedir. Neyi ne zaman söylememiz gerektiğini, hangi kelimeleri hangi durumlarda kullanmamız gerektiğini incelediğimizde, yine sadece kelimelere (veya ‘anamlara’, her ne iseler) değil, aynı zamanda kelimeleri konuşmak için kullandığımız gerçekliklere de bakarız: fenomenlerin nihai hakemi olmasa da algımızı keskinleştirmek için kelimelerin keskinleştirilmiş farkındalığını kullanırız. Bu nedenle, bu şekilde felsefe yapmak için yukarıda verilenlerden daha az yanıltıcı bir isim kullanmanın daha iyi olabileceğini düşünüyorum – örneğin, “dilsel fenomenoloji”, ancak bu da oldukça ağız dolusudur (Austin J. , 1961, s. 130).

Bu yaklaşımın bir parçası olarak, Austin kelimelerin anlamlarının cümlelerin anlamlarını belirlediği bileşimsel bir yaklaşımı reddetmektedir. Ona göre cümlelerin

anlamı kelimenin anlamını belirlemektedir. Dolayısıyla, bir sözlükte herhangi bir kelimenin anlamına baktığımızda o kelimenin geçtiği cümlelerin nasıl anlaşıldığına bakmış oluruz (Austin J. L., 1961, s. 24). Sonuç olarak, ona göre kullanımın ötesinde bir anlamdan bahsetmek mümkün değildir.

Dilin keyfiliği, dünyayla bütünlüğü ele alındığında doğal dillerdeki çok anlamlılığın önemi daha iyi görülmektedir. Austin çok anlamlılığın, eşadlılık durumunda farklı olarak, *aynı anlam- farklı anlam* ikileminin ötesinde olduğunu iddia etmektedir. Çok anlamlılık durumunda kelimenin farklı anlamları arasındaki ilişkinin basit birkaç kurala, örüntüye indirgenemeyecek kadar karmaşık olduğunu söyler. Sadece herhangi bir sözlüğü açıp “baş” kelimesinin birbirleriyle ilişkili anlamlarına baktığımızda karmaşanın farkına varacağımızı ifade etmektedir.

Felsefecilerin uzun bir süredir üzerinde düşündükleri terimlerin çok anlamlılığına dikkat çekmektedir:

“Faşist” gibi bir kelimeyi ele alalım: başlangıçta, x, y, ve z diyeceğimiz, pek çok özelliği aynı anda ifade etmektedir. Şimdi bu çarpıcı özelliklerden yalnızca birine sahip olan şeyler için “faşist” kelimesini kullanacağız. Öyle ki, bizim ‘eksik’ anlam dediğimiz bu anlamlarda faşist denilen şeylerin birbirlerine benzemesi gerekmemektedir. Bu durum bizi en çok başlangıçtaki ‘tam’ anlamın unutulduğunda şaşırtmaktadır...

Çarpıcı bir örnek, “haz” durumudur: Sadece zevklerin, hoş olma bakımında birbirlerine benzediklerini değil, aynı zamanda, hoş olma biçimleri açısından farklılık gösterdiklerini de söyleyebiliriz. Hazzın, ona “yol açan” çeşitli faaliyetlerden bir şekilde izole edilebilen, her durumda tek bir benzer duygu olduğunu düşünen hedonist bir hatadan (hedonist olmayanlar tarafından kopyalanan) daha büyük bir hata yapılamaz (Austin J. L., 1961, s. 40-41).

Platon’u işaret ederek, metafizik düşüncenin temelinde dilin bu özelliğinin görmezden gelinmesinin yattığını iddia eder:

Platon’un ya da diğer birçok filozofun basit yöntemiyle bir tanım talebinde acele edersek, “aynı anlam, farklı anlam” katı ikiliği kullanırsak ya da “x olan şeylerden ayrı olarak” “x ne anlama geliyor” diye sorarsak, işleri karmakarışık bir hale getirmiş oluruz. (Austin J. L., 1961, s. 42).

Özetle, doğal dillerdeki çok anlamlılık durumu Austin, Ryle ve geç dönem Wittgenstein için oldukça önemli bir yere sahiptir. Çok anlamlılık üzerine olan görüşleri, onların metafizik karşıtı tutumlarında belirleyici bir role sahiptir.

3. Çok Anlamlılığın Metafiziğin Ortaya Çıkmasındaki Rolü

Bu bölümde yukarıda bahsedilen felsefecilerin doğal dillerin çok anlamlı yapısı üzerinden yaptıkları metafizik eleştirisi metafizik sistemlerin iki büyük kaynağı olan Platon ve Aristoteles üzerinden ele alınmaktadır. Metafiziğin ortadan kaldırılmaya çalışılması felsefe tarihine gündelik dil felsefesi ile girmiş bir durum değildir. Metafiziğe karşı böyle bir tutum sergileyen, en azından, iki büyük yaklaşımdan söz edebiliriz.

Bunlardan birincisini, David Hume'un çalışmalarında görmekteyiz. Hume metafiziğin konusu olan kavramların aslında psikolojiye ait olduklarını iddia etmektedir. Örnek olarak, olaylar arasındaki nedensellik ilişkisi metafizikçilerin üzerinde kafa yorduğu temel konulardan birisidir. Hume nedensellik kavramının psikoloji dışında bir gerçekliği olmadığını ifade etmektedir (Hume, 1999, s. 119-130). Dolayısıyla, böyle bir kavram üzerine çalışan bir disiplinin anlamsız olduğunu iddia etmektedir:

Bu ilkelere inanarak kütüphaneleri gözden geçirdiğimizde nasıl bir tahribata yol açmalıyız? Elimize herhangi bir cilt alırsak, örneğin ilahiyat veya okul metafiziği, nicelik veya sayı ile ilgili herhangi bir soyut akıl yürütme içeriyor mu diye soralım. Hayır. Olgular ve varoluşla ilgili herhangi bir deneysel akıl yürütme içeriyor mu? Hayır. O halde ateşe atın onu: Çünkü safsata ve yanılısamadan başka bir şey içeremez (Hume, 1999, s. 211).

Metafiziği ortadan kaldırmayı amaçlayan ikinci yaklaşım ise Wittgenstein'in resim kuramı ile benzerlik gösteren mantıksal pozitivist felsefedir. Alfred Jules Ayer'e göre iki tür önermenin anlamlı oluşundan söz edilebilir. Bunların ilki matematiksel önermelerin önemli bir kısmını oluşturduğu analitik ifadelerdir. İkincisi ise deneyimle doğrulanabilen ifadelerdir. Metafizik ifadeler bu iki kategoriye de girmediği için anlamsızdırlar (Ayer, 1952, s. 33-45). Bu yaklaşıma

göre evrenin bir yaratıcısının olduğunu söylemek de olmadığını söylemek de eşit derecede anlamsız ifadelerdir. Çünkü bu iddialar ne matematikte olduğu gibi analitiktirler ne de deneysel bilimlerde olduğu gibi deneyle doğrulanabilirler (Ayer, 1952, s. 114-115).

Gündelik dil felsefesinin metafiziğe yaklaşımı ise bu iki ekolden oldukça farklıdır. Hume'un ya da Ayer'in metafizik eleştirilerinin temelinde epistemolojik görüşlerinin yattığını söyleyebiliriz. Buna karşın, gündelik dil felsefesi metafiziksel iddialara konuştuğumuz dil üzerinden yaklaşmaktadır. Dil ile kastedilen epistemolojik bir amaca hizmet eden, dondurulmuş bir yapı değil, hayatın içerisinde olan, dinamik ve bağlamsal bir yapıdır. Bu açıdan bakıldığında, gündelik dil felsefecilerinin metafizik eleştirilerini metafiziksel sistemlerin kaynağı olan Yunan düşüncesi içerisinde incelemek anlamlı olacaktır.

Metafiziğin ortaya çıkışını Platon ve Aristoteles'in Sokratik sorunlara getirdiği çözümlere dayandırabiliriz. Sokrates öncesi Yunan düşüncesinde de dünyanın genel yapısı üzerine soruşturmalar yapıldığı görülmektedir. Ancak, aranan cevabın soyutluğu, sistematiklik düzeyi göz önünde bulundurulduğunda Sokrates için dönüm noktası denilebilir.

Sokrates kavramlar için genel açıklamalar aramaktadır. Platon'un diyaloglarında, Sokrates'in, tartıştığı kişilerden ona tartışılan kavramın ne olduğunu öğretmelerini istediği görülmektedir. Ancak tartışma sırasında soyutlama düzeyi arttıkça Sokrates'le tartışan karakterler söz konusu kavramları açıklayamayacak duruma gelmektedirler. Verdikleri tanımların yeteri kadar kapsayıcı olmaması bu karakterleri belirsizlik durumu, *aporia*, içerisinde bırakmaktadır (Vlastos, 1982).

Bu yöntemin birçok dayanak noktası bulunmaktadır. Bunlardan birisi de doğal dillerdeki çok anlamlılık durumudur. Dolayısıyla, Platon ve Aristoteles felsefelerinin ortaya çıkışında çok anlamlılığın da rolü olduğunu söyleyebiliriz. Gündelik dil felsefecilerinin metafizik eleştirilerinin hedefinde olan da bu kısımdır. Bu bölümde

Sokratik yöntemin dolayısıyla da Platon ve Aristoteles metafizik öğretilerinin doğal dillerdeki çok anlamlılık durumu ile ilişkisi ele alınmaktadır.

Platon'un diyaloglarındaki karakterler "bilgi," "iyilik," "cesaret," vs. gibi özellikle de ahlak felsefesinde önemli bir yeri olan terimler için genel bir tanım arayışı içerisindedirler. Sokrates'in bu diyaloglardaki rolü ise verilen tanımların eksik olduğunu göstermektedir. Sokrates verilen herhangi bir tanıma karşı çıkmak için kelimelerin farklı bağlamlardaki kullanımlarına işaret etmektedir. Kelimeler benzer bir anlamda kullanılmasına karşın, daha önce verilen tanıma uymamaktadır. Bu durumun nedenlerinden birisi de doğal dillerdeki çok anlamlılık olgusudur. Kelimelerin farklı anlamları arasında benzerlik bulunması, Sokrates'in bağlamı kolay bir şekilde değiştirebilmesine neden olmaktadır. Tartışmanın diğer tarafları, verdikleri tanımların geçerli olmadıkları durumlarda belirsizlik durumuna düşmektedirler (Fine, 1992, s. 205). Mesela, *Laches*'te cesaret, *Meno*'da erdem, *Symposium*'da aşk için verilen tanımların yeteri kadar kapsayıcı olmadığını görmekteyiz.

Laches diyalogunda, Sokrates cesaret kavramının düşmanla savaşırken gösterilen dirayet şeklindeki prototipik anlamından, hastalık, fakirlik durumlarına dayanıklılık gibi daha az prototipik anlamlarına geçer. Diyalogun devamında ise kelimenin metaforik kullanımlarından bahsetmektedir. Metnin farklı bölümlerinde, "cesaret" kelimesi ölçülü olma (*sophrosyne*) ve bilgelik (*sophia*) kavramlarıyla ilişkilendirilmektedir (Rademaker, 2005, s. 307). Adriaan Rademaker, Plato'nun çok anlamlılık üzerinden ahlaki kavram ağı oluşturduğunu ifade eder. Buradaki ağın yoğunluğu kelimelere açık seçik anlamlar verilmesinin önünde büyük bir engel oluşturmaktadır.

Platon'un *Meno* diyalogunda *Meno*, erdem nedir sorusuna cevap olarak, erdem farklı bağlamlarda geçerli olan tanımlarını vermektedir. Aslında biraz daha ileriye giderek kelimenin anlamının, dil kullanıcısının cinsiyeti, yaşı, sosyal statüsü gibi özelliklerine bağlı olarak değiştiğini söylemektedir (Plato, *Meno*, 71e-72a).

Ancak, Sokrates kelimenin tek bir anlamı olması gerektiğini iddia etmektedir. Sokrates'in buradaki varsayımı çok anlamlılığı basit birkaç kurala, bir örüntüye indirgeme isteğidir.

Theatetus diyalogunda, Sokrates bilginin tanımı için farklı örneklerin tek tek sıralanmasına karşı çıkmaktadır. Wittgenstein Sokrates'in bu hamlesini genellik arayışı olarak görmektedir. Bunun nedeni zihnimizin bilimsel uğraşlardakine benzer bir genellik arayışı içerisinde olmasıdır:

Genellik tutkumuzun bir başka ana kaynağı daha vardır: Bilimin yöntemine saplanıp kalmış olmamız. Bununla kastettiğim, doğal fenomenlerin açıklamasını mümkün olan en küçük sayıda ilksel doğa yasasına indirgeme, matematikte de farklı konuların ele alınışını bir genellemeyle birleştirme yöntemidir. Filozoflar bilimin yöntemini gözlerinin önünden ayırmazlar ve bilimin sorduğu türden sorular sorup yanıtlama ayartmasına karşı direnemezler. Bu eğilim metafiziğin gerçek kaynağıdır ve filozofu tam bir karanlığa götürür (Wittgenstein, 1958/2019, s. 49-50).

Doğal dilin de aynı metotla çalıştığını düşündüğümüz için kelimelerin farklı anlamlarını birbirlerine bağlayan basit kurallar, anlamlar bulmayı amaçlarız. Bulamadığımız yerde ise metafiziksel nesnelere ortaya atmak isteriz.

Dolayısıyla, Platon'un idealer öğretisinin arkasındaki önemli bir etken onun çok anlamlılığı ele alış biçimidir. Kelimelerin farklı anlamlarını birleştirecek basit kurallar olmadığında, onlara karşılık gelen *yeni nesnelere* ortaya atılmaktadır. Mesela, "cesaret" kelimesinin farklı kullanımlarını bir tanım altında toplamak yerine, yeni bir nesne, *cesaret formu* ortaya atılmaktadır.

Platon'a göre, formlar bir söylemin anlamlı olmasının ön koşuludur (Plato, *Parmenides*, 135b-c) (Plato, *Theatetus*, 147a-c). Dolayısıyla, Platon burada dil ile ilgili bir varsayımda bulunmaktadır. Ona göre kelimeler çok anlamlı görünse de dilsel anlamın mümkün olması için çok anlamlılığın arkasında tek bir anlam, yapı olmalıdır.

Phadeo diyalogunda “büyüklük” kelimesinin farklı kullanımlarını birleştirmek için *büyüklük formuna* başvurmaktadır (Platon, *Phadeo*, 102b). Benzer şekilde, *Devlet*’de “bir insanın adil olması”, “bir şehrin adil olması” gibi iki farklı kullanıma karşılık gelecek tek bir nesneden, *adalet formundan* bahsetmektedir (Platon, *Devlet*, 435a-b). *Meno*’da “sağlıklı olmak”, “güçlü olmak” ifadeleri için aynı şeyi söylemektedir (Plato, *Meno*, 72e).

Sokrates’in çok anlamlılık üzerinden ortaya attığı soruna getirilen diğer çözüm ise Aristoteles metafiziğidir. Aristoteles açık bir şekilde eşadlılık ve çok anlamlılığı ayırarak, çok anlamlılığın felsefi önemine dikkat çekmektedir. Ancak, çok anlamlılığı insan deneyimleriyle ilişkili bir anlam ağı olarak görmek yerine, o da Platon gibi, farklı anlamları birleştiren nesnel bir yapı aramaktadır. “Sağlıklı” kelimesinin farklı kullanımlarını örnek olarak vermektedir. Aristoteles’e göre, farklı kullanımlarına rağmen, *sağlıklı olma durumunun* bir özü, doğası bulunmaktadır. Bunun *var olma durumu* bildiren bütün kelimeler için geçerli olduğunu söylemektedir. Diğer bir tabirle, kelimelerin birbirleriyle ilişkili anlamlarının etrafında konumlandıkları bir öz olduğunu iddia etmektedir. Her öz ayrı bir bilimin, soruşturmanın konusudur (Aristoteles, *Metafizik*, Γ 2).

Aristoteles “iyilik” kelimesi için genel bir tanım vermektense, Gorgias’ın yaptığı gibi tek tek örnekleri sıralamanın daha uygun olacağını belirtir. Aristoteles’i Gorgias ile aynı noktaya getiren, ahlaki görelilik değil; genel tanımlara, betimlemelere olan mesafeli duruştur. Doğal dillerdeki çok anlamlılık olgusu bu mesafeli duruşta önemli bir rol oynamaktadır. Aristoteles de Gorgias da tıpkı Sokrates ve Platon gibi “iyilik” kelimesini tek bir betimleme ya da tanım ile ifade etmekten kaçınmaktadırlar.

Anlambilimsel açıdan bakıldığında Gorgias’ı anlamsal nihilist, Plato ve Aristoteles’i ise doğrudan gönderim kuramının savunucusu olarak görebiliriz. Saul Kripke’nin kuram karşıtı tutumunu (Kripke, 1980, s. 93) bir tarafa bırakırsak, doğrudan gönderim kuramı özel isimlerin ve doğal tür isimlerinin anlamlarının

belirli betimlemeler olmadığını iddia etmektedir. Bu ifadelerin karşılıkları doğrudan nesnelere kendileridir (Kripke, 1980). Plato ve Aristoteles de benzer bir şekilde kelimeleri tanımlarla, betimlemelerle eşlemek yerine, doğrudan belirli nesnelere eşlemektedirler. Platon'a göre bu nesnelere başka bir dünyaya ait olan idealar, Aristoteles'e göre ise bizim dünyamızın bileşenleri, özleridir.

4. Sonuç

Özetle doğal dillere iki farklı şekilde yaklaşılmaktadır. Bunlardan birincisinde, ifadelerle ifade edilenler arasındaki bağ, bilişsel sistemlerimiz, kültürümüz hesaba katılmadan, belirlenmektedir. Wittgenstein'in resim kuramı bu yaklaşımın mükemmel bir örneğidir. Resim kuramında anlam, dil ve dünya arasındaki yapısal benzerliğe indirgenmektedir. Diğer yaklaşım ise dilsel anlamı insan faktörü ve iletişim üzerinden ele almaktadır. Bu yaklaşıma göre ifadelerin anlamları kullanımda ortaya çıkmaktadır. Dilsel anlam dil kullanıcılarının etkileşimlerine indirgenmektedir.

Bu iki yaklaşım, birbirlerine zıt, iki farklı felsefi düşünceye yol açmaktadır. Birinci görüş metafiziksel düşünme biçimini güçlendirirken, gündelik dil felsefesi adını verdiğimiz ikinci yaklaşım ise metafiziğin dilin yanlış anlaşılmasının bir sonucu olduğunu iddia etmektedir.

Gündelik dil felsefecileri doğal dillerdeki çok anlamlılığın dünya ile ilişkimizin bir ürünü olduğunu iddia etmektedirler. Yaşamımızın olumsuzluğu göz önünde bulundurulduğunda, yaşam formumuz basit kurallara indirgenemeyecek bir anlam ağı üretmektedir. Anlamın dinamik ve olumsal yapısı kelimeleri tek tek betimlemelerle, tanımlarla eşlememize izin vermemektedir. Dolayısıyla, gündelik dil felsefecileri bu durumun bir sorun olarak görülüp, metafiziksel cevaplar sunulmasına karşı çıkmaktadırlar. Onlara göre, bu durum bir sorun değil, doğal dillerin bir özelliğidir. Michael Pelczar doğal dillerle formel dilleri ayıran bu özelliği,

ortak hukuk ile kanuni hukuku, doğaçlama caz ile klasik müziği ayıran *temel açıklık* özelliği olarak yorumlamaktadır (Pelczar, 2000, s. 500).

Sonuç olarak, gündelik dil felsefecilerinin iddialarını şöyle ifade edebiliriz. Çok anlamlılık doğal dillerin esnek, kaygan, dinamik bir yapıda olduğunu göstermektedir. Ancak, durgun, katı sistemler bulma isteğimiz, bu yapıyı görmezden gelmemize neden olmaktadır. Özetle, çok anlamlılığın arkasındaki karmaşık anlam ağını basitleştirme çabası metafiziğin ortaya çıkışına katkı sağlamaktadır.

On the Role of Polysemy In Ordinary Language Philosophers' Criticism of Metaphysics

Summary

Tolgahan TOY

Dr.

ORCID: 0000-0002-7334-9911
tolgahantoyboun@gmail.com

Introduction

This study examines ordinary language philosophers' criticism of metaphysics through polysemy in natural languages. Socratic questions, which we see as the starting point of metaphysical problems, are associated with polysemy in natural languages. The emergence and basic claims of the ordinary language philosophy are discussed in terms of polysemy. In the last part, Platonic and Aristotelian metaphysics are discussed in relation to polysemy which, we think, is one of the mainstays of the Socratic method.

In natural languages, words have multiple meanings. Consider the following meanings of the word "bank", i.e. one is about financial institutions and the other one is about rivers. Since the objects meant are unrelated, the ambiguity can be easily resolved in context. This type of lexical ambiguity is called homonymy. There is another type of ambiguity that is more intricate than homonymy: polysemy. In polysemy, there is a relationship between different meanings of a word (Recanati, 2017, s. 384) (Saeed, 2009, s. 63-64). Different but related meanings of the word "bank" can be used to exemplify this situation.

- There is a bank across the street.
- She talked to the bank.
- Banks are part of our economy.

In the case of homonymy, meanings that are not chosen decay quickly in language users' minds. However, this is not the case in polysemy. Meanings that are not chosen continue to affect language users (Recanati, 2004, s. 30) (Frisson, 2009, s. 115) (Pustejovsky, 1996, s. 32) (Vicente, 2018, s. 953) (Falkum & Vicente, 2015, s. 4).

In homonymy, meanings can be enumerated as *bank₁*, *bank₂*, *bank₃*, ... etc. On the contrary, in polysemy, this method is not useful. First of all, in this way, the relationship between different meanings of a word cannot be represented. Secondly, this may not be practical due to the density of related meanings. Language users can create new meanings that are not in the original list (Pustejovsky, 1996, s. 42-46).

Polysemy has an important place in the birth of ordinary language philosophy. In the mid-twentieth century, a group of thinkers, including Ludwig Wittgenstein, John Langshaw Austin, and Gilbert Ryle, considered philosophical problems in terms of language use. These philosophers claim that misunderstanding natural languages is the cause of metaphysical problems. To eliminate metaphysical puzzles, we need to understand the structure of language.

The best way to understand ordinary language philosophy is to compare it to the picture theory of language. Picture theory is developed in Wittgenstein's earlier work, *Tractatus Logico Philosophicus*. In *Tractatus*, Wittgenstein's aim is to eliminate metaphysics. However, the language-world relationship that underlies the book just reflects the overall Western metaphysics. In *Tractatus*, the world is thought to consist of atomic facts which are combinations of objects. Language on the other side consists of logical operators and elementary propositions. Just like facts are combinations of objects, elementary propositions are functions of names they contain. There is an isomorphic relation between the world and the language.

In summary, Wittgenstein's early philosophy assumes a naïve language-world relationship. The reference of a complex expression is determined by the reference of its constituents. This shows that Wittgenstein's *Tractatus* does not take polysemy into consideration because polysemy, unlike homonymy, is essentially context dependent. In the case of homonymy, you can disambiguate words by enumerating their different meanings. However, as it is mentioned above, polysemy resolution is not an easy task. Language users are able to create different but related meanings continuously.

In his later works, Wittgenstein takes polysemy into consideration. He thinks that the desire to reduce polysemy to simple rules is one of the reasons behind the rise of metaphysical doctrines. He exemplifies polysemy with the word "game". The word "game" can be used in different contexts. We know what a game is, but we don't know how to define it. For Wittgenstein, different meanings of the word, "game", are related through the form of life, we, language users share (Wittgenstein, 1953, § 66-67). The language-world relationship is determined by our life forms. Considering the biological, cultural, and social ingredients of the form of life, it does not seem realistic to assume a naïve language-world relationship. Therefore, what is meant by "game" is not independent of language users' experiences.

Just like Wittgenstein, Ryle claims that the way to get rid of philosophical crises is to understand the language correctly. Understanding a how a language works is to go one step further than using that language. As the level of abstraction increases, so does our awareness of how we use language. Without this awareness, language leads us to inextricable problems.

Contrary to the picture theory, Austin does not consider words as symbols corresponding to parts of the world. He thinks that words are nothing more than tools. They are not facts or objects. Words are incomplete and arbitrary. The distinctions languages draw, unlike the ones we draw from our armchairs, are the product of long human evolution (Austin J. , 1961, s. 129-130). Therefore, linguistic meaning is not

something frozen. On the contrary, linguistic meaning is a dynamic structure that is a part of life.

When the arbitrariness of the language and its integrity with the world are taken into consideration, the importance of polysemy in natural languages is seen clearly. Austin argues that polysemy is beyond the dichotomy of the same meaning versus different meanings. He says that in the case of polysemy, the relationship between different meanings of the word is too complex to be reduced to a few rules.

We can consider the emergence of metaphysics as Aristotle and Plato's reaction to Socratic problems. Socrates seeks general explanations for concepts. In Plato's dialogues, it is seen that Socrates asks his opponents to teach him the concept under discussion. However, as the level of abstraction increases, the characters arguing with Socrates become unable to explain the concepts in question. Because the definitions they give are not comprehensive enough, characters are left in a state of puzzlement, *aporia*.

The method has many bases. One of them is the presence of polysemy in natural languages. Therefore, we can say that polysemy played a crucial role in the emergence of Plato's and Aristotle's metaphysical systems. It is this part that is the target of ordinary language philosophy. In this paper, the relationship between the Socratic method, or the metaphysical teachings of Plato and Aristotle, and the polysemy in natural languages is discussed.

In summary, natural languages are approached in two different ways. According to the first one, the link between expressions and meanings is constructed without taking cognitive and social ingredients into account. Wittgenstein's picture theory of language is a good example of this approach. According to this view, there is a structural similarity between language and the world. The other approach deals with linguistic meaning through the human factor and communication. According to this approach, expressions have meanings only in use.

These two approaches lead to two opposing philosophical ideas. While the first view strengthens the metaphysical way of thinking, the second approach, the ordinary language philosophy, attempts to eliminate metaphysics.

Ordinary language philosophers argue that the polysemy in natural languages is a product of our relationship with the world. Considering the contingency of our experiences, our form of life produces a web of meaning that cannot be reduced to simple rules. The dynamic and contingent structure of meaning does not allow us to match words one by one with descriptions and definitions. Ordinary language philosophers do not regard this as a problem. For them, this is a property of natural languages. Michael Pelczar, a Wittgenstein scholar, interprets this property as *the essential openness* which separates natural languages from formal languages, common law from legal law, and improvised jazz from classical music (Pelczar, 2000, s. 500).

In conclusion, we can state ordinary language philosophers' claim as follows. Polysemy shows that natural languages are flexible and dynamic. Our desire to find rigid

systems cause us to ignore polysemy in natural languages. In summary, simplifying complex webs of meanings ends up with rigid metaphysical systems.

KAYNAKÇA | REFERENCES

Austin, J. (1961). A Plea for Excuses. J. Austin, J. Urmson, & G. Warnock (Dü) içinde, *Philosophical Papers* (s. 123-152). Oxford: Clarendon Press.

Austin, J. L. (1961). The Meaning of a Word. G. J. J. O. Urmson (Dü.) içinde, *Philosophical Papers* (s. 23-43). Oxford University Press.

Ayer, A. J. (1952). *Language, Truth, and Logic*. New York: Dover Publications.

Falkum, I. L., & Vicente, A. (2015). Polysemy: Current Perspectives and Approaches. *Lingua*, 157, 1-16.

Fine, G. (1992). Inquiry in the Meno. R. Kraut (Dü.) içinde, *Cambridge Companion to Plato*. New York: Cambridge University Press.

Frege, G. (1879/2019). *Kavram Yazısı*. (Çev. M. Özdemir). İstanbul: Külliyyat Yayınları.

Frege, G. (1892/1997). Begriffsschrift. A Formula Language of Pure Thought Modelled on That of Arithmetic. M. Beaney (Dü.) içinde, *The Frege Reader*. Blackwell.

Frisson, S. (2009). Semantic underspecification in language processing. *Language and Linguistics Compass*, 3, 111–127.

Hume, D. (1999). *An Enquiry concerning Human Understanding*. Oxford: Oxford University Press.

Kripke, S. (1980). *Naming and Necessity*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Pelczar, M. (2000). Wittgensteinian semantics. *Noûs*, 34, 483–516.

Pustejovsky, J. (1996). *The generative lexicon*. MIT Press.

Rademaker, A. (2005). *Sophrosyne and the Rhetoric of Self-Restraint: Polysemy & Persuasive Use of an Ancient Greek Value Term*. Leiden: Brill.

Recanati, F. (2004). *Literal meaning*. Cambridge University Press.

Recanati, F. (2017). Contextualism and polysemy. *Dialectica*, 71, 379–397.

Russell, B. (1905). On denoting. *Mind*, 14, 479–493.

Ryle, G. (1971). Abstractions. G. Ryle içinde, *Collected Essays 1929-1968* (s. 448-458). New York: Routledge.

Ryle, G. (2009). Philosophical Arguments. *Collected Essays 1929 - 1968: Collected Papers Volume 2*. içinde Routledge.

Saeed, J. I. (2009). *Semantics*. Oxford: Wiley-Blackwell.

Strawson, P. F. (1959). *Individuals An Essay in Descriptive Metaphysics*. London: Routledge.

Vicente, A. (2018). Polysemy and word meaning: an account of lexical meaning for different kinds of content words. *Philosophical Studies*, 175, 947-968.

Vlastos, G. (1982). The Socratic Elenchus. *Journal of Philosophy*, 79, 711--714.

Wittgenstein, L. (1921/2020). *Tractatus Logico-Philosophicus*. (çev. O. Aruoba). İstanbul: Metis Yayınları.

Wittgenstein, L. (1922). *Tractatus Logico-Philosophicus Translated by C.K. Ogden*. Routledge & Kegan Paul Ltd.

Wittgenstein, L. (1953). *Philosophical investigations (translated by G.E.M. Anscombe, P.M.S. Hacker, and Joachim Schulte)* (4 b.). Wiley-Blackwell.

Wittgenstein, L. (1953/2020). *Felsefi Soruşturmalar*. (Çev. H. Barışcan). İstanbul: Metis Yayınları.

Wittgenstein, L. (1958/2019). *Mavi Kitap - Kahverengi Kitap*. (Çev. D. Şahiner) Ankara: Fol Kitap.

Wittgenstein, L. (1965). *The Blue and Brown Books*. New York: Harper and Row.